

UPORABA PREPOVEDANIH DROG, TOBAKA IN ALKOHOLA V SLOVENIJI 2011–2012

Metodologija raziskave
in izbrani statistični podatki

UPORABA PREPOVEDANIH DROG, TOBAKA IN ALKOHOLA V SLOVENIJI 2011–2012

Metodologija raziskave in izbrani statistični podatki

Urednice: Darja Lavtar, dr. Katja Rostohar, Metka Zaletel, Ada Hočevar Grom

Avtorice: Darja Lavtar, Andreja Drev, Helena Koprivnikar, dr. Maja Zorko,
dr. Katja Rostohar, Romana Štokelj

Lektoriranje: OPTIMUS LINGUA, storitve, d. o. o.

Oblikovanje: o3, oglaševanje, d. o. o.

Izdajatelj: Nacionalni inštitut za javno zdravje, Trubarjeva 2, Ljubljana

Elektronski vir: www.nijz.si

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2014

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

613.81/84(497.4)«2011/2012»
311:613.81/84(497.4)«2011/2012»

UPORABA prepovedanih drog, tobaka in alkohola v Sloveniji 2011-2012 :
metodologija raziskave in izbrani statistični podatki / [Darja Lavtar ... [et al.] ;
urednice Darja Lavtar ... et al.]. - Ljubljana : Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2014

ISBN 978-961-6911-31-3
1. Lavtar, Darja
270850048

©2014 NIJZ

Vse pravice pridržane. Reprodukcija po delih ali v celoti na kakršen koli način
in v katerem koli mediju ni dovoljena brez pisnega dovoljenja avtorjev.
Kršitve se sankcionirajo skladno z avtorskopravno in s kazensko zakonodajo.

KAZALO

	SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	5
	SEZNAM SLIK	7
	SEZNAM TABEL	8
	PREDGOVOR	10
1	METODOLOGIJA	11
1.1	METODOLOGIJA RAZISKAVE	11
1.2	METODOLOGIJA VPRAŠALNIKA	16
1.3	METODOLOGIJA ANALIZE	16
2	PREPOVEDANE DROGE	21
2.1	MARIHUANA/HAŠIŠ	22
2.1.1	MNENJE O TVEGANJU, POVEZANEM Z REDNO UPORABO MARIHUANE ALI HAŠIŠA	25
2.1.2	MNENJE O DOVOLJENI UPORABI MARIHUANE	26
2.2	KOKAIN	28
2.3	EKSTAZI	29
2.4	AMFETAMIN	30
2.5	LSD	31
2.6	HEROIN	32
2.7	NOVE DROGE	33
2.8	UPORABA VEČ DROG HKRATI	35
3	TOBAK	37
3.1	DELEŽ KADILCEV	37
3.2	DELEŽ REDNIH IN OBČASNIH KADILCEV	39
3.3	RABA RAZLIČNIH TOBAČNIH IZDELKOV	40
3.4	POVPREČNO ŠTEVILO POKAJENIH CIGARET NA DAN	41
4	ALKOHOL	43
4.1	PITJE ALKOHOLNIH PIJAČ	43
4.1.1	ABSTINENTI IN OSEBE, KI SO PILE ALKOHOL V ZADNJEM LETU	43
4.1.2	VISOKOTVEGANO OPIJANJE OB ENI PRILOŽNOSTI	46
4.2	NEGATIVNE POSLEDICE PITJA ALKOHOLA	48
4.3	OCENA DEJANSKE PORABE ALKOHOLA	49
4.4	MNENJE O NEKATERIH UKREPIH ALKOHOLNE POLITIKE	50
4.5	VOŽNJA POD VPLIVOM ALKOHOLA	51
5	VIRI	52

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

1KA – Spletno orodje za izdelavo anket (En klik anketa)

ATADD – Anketa o tobaku, alkoholu in drugih drogah (angl. Survey on tobacco, alcohol and other drugs)

CAPI – Računalniško podprto osebno anketiranje (angl. Computer-assisted personal interviewing)

CATI – Računalniško podprto telefonsko anketiranje (angl. Computer-assisted telephone interviewing)

ECHIM – Kazalniki zdravja Evropske skupnosti (angl. European Community Health Indicators Monitoring)

EHIS – Anketa o zdravju in zdravstvenem varstvu (angl. European Health Interview Survey)

EMCDDA – Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (angl. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction)

ESPAD – Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med šolsko mladino (angl. European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs)

Eurostat – Statistični urad Evropske unije

HBSC – Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju (angl. Health Behaviour in School Aged Children)

IVZ – Inštitut za varovanje zdravja (zdaj NIJZ – Nacionalni inštitut za javno zdravje)

NIJZ – Nacionalni inštitut za javno zdravje

OECD – Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (angl. Organisation for Economic Co-operation and Development)

PPS – Stratificiran dvostopenjski vzorčni načrt (angl. Probability proportional to size)

SMART – Projekt Standardizing Measurement of Alcohol-Related Troubles

WHO – Svetovna zdravstvena organizacija (angl. World Health Organization)

SEZNAM SLIK

Slika 1-1: Utežena struktura anketirancev ATADD glede na izbrana demografska merila: spol, starost, izobrazbo in status.....	16
Slika 2-1: Delež (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so kadar koli v življenju uporabili prepovedano drogo.....	23
Slika 2-2: Delež (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so kadar koli v življenju uporabili prepovedano drogo po vrsti uporabljene prepovedane droge.....	23
Slika 2-3: Primerjava deležev (v %) prebivalcev Slovenije, ki so uporabili marihuano/hašiš kadar koli v življenju, v zadnjih 12 mesecih ali v zadnjih 30 dneh, med starostnimi skupinami 15–64 let, 15–34 let in 15–24 let.....	25
Slika 2-4: Delež (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, glede na opredelitev do vprašanja, ali je redna uporaba marihuane tvegana.....	27
Slika 2-5: Delež (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, glede na opredelitev do vprašanja, ali bi morala biti uporaba marihuane dovoljena.....	28
Slika 2-6: Primerjava deležev (v %) prebivalcev Slovenije, ki so uporabili več drog hkrati kadar koli v življenju, v zadnjih 12 mesecih ali v zadnjih 30 dneh, med starostnimi skupinami 15–64 let, 15–34 let in 15–24 let.....	37
Slika 3-1: Deleži (v %) kadilcev, bivših kadilcev in tistih, ki niso nikoli kadili, med prebivalci Slovenije, starimi 15–64 let.....	39
Slika 4-1: Deleži (v %) abstinentov in tistih, ki so v zadnjih 12 mesecih pili alkohol, glede na pogostost pitja med prebivalci Slovenije, starimi 15–64 let.....	45
Slika 4-2: Delež (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, glede na različna mnenja o stopnji tveganja, če oseba vsak konec tedna popije pet ali več meric alkohola.....	50
Slika 4-3: Ocena (registrirane in neregistrirane) porabe čistega alkohola na odraslega (15 let in več) prebivalca Slovenije v litrih, 2011. Vir: NIJZ, SURS.....	51
Slika 4-4: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, glede na njihovo strinjanje oz. nestrinjanje s posameznimi ukrepi alkoholne politike.....	52
Slika 4-5: Odgovori prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, na vprašanje »Koliko meric alkoholne pijače menite, da lahko spije oseba 2 uri pred vožnjo?«, prikazani v deležih.....	53

SEZNAM TABEL

Tabela 1-1: Statusi izida ankete in stopnja odgovora.....	14
Tabela 1-2: Število in delež (v %) oseb v vzorcu in populaciji, skupaj, glede na spol, starost, izobrazbo in status.....	17
Tabela 2-1: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so uporabili marihuano/hašiš kadar koli v življenju, zadnjih 12 mesecev in zadnjih 30 dni, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu.....	26
Tabela 2-2: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–34 let in 15–24 let, ki so uporabili marihuano/hašiš kadarkoli v življenju, v zadnjih 12 mesecih in v zadnjih 30 dneh, skupaj in po spolu.....	26
Tabela 2-3: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, glede na opredelitev do vprašanja, ali je redna uporaba marihuane tvegana, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu.....	28
Tabela 2-4: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, glede na opredelitev do vprašanja, ali bi morala biti uporaba marihuane dovoljena, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu.....	29
Tabela 2-5: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so uporabili kokain kadar koli v življenju, zadnjih 12 mesecev in zadnjih 30 dni, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu.....	30
Tabela 2-6: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so uporabili ekstazi kadar koli v življenju, zadnjih 12 mesecev in zadnjih 30 dni, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu.....	31
Tabela 2-7: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so uporabili amfetamin kadar koli v življenju, zadnjih 12 mesecev in zadnjih 30 dni, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu.....	32
Tabela 2-8: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so uporabili LSD kadar koli v življenju, zadnjih 12 mesecev in zadnjih 30 dni, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu.....	33
Tabela 2-9: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so uporabili heroin kadar koli v življenju, zadnjih 12 mesecev in zadnjih 30 dni, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu.....	34
Tabela 2-10: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so uporabili novo drogo kadar koli v življenju, zadnjih 12 mesecev in zadnjih 30 dni, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu.....	36

Tabela 2-11: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so uporabili več drog hkrati kadar koli v življenju, zadnjih 12 mesecev in zadnjih 30 dni, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu.....	38
Tabela 3-1: Deleži (v %) kadilcev, bivših kadilcev in tistih, ki niso nikoli kadili, med prebivalci Slovenije, starimi 15–64 let, skupaj, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu.....	40
Tabela 3-2: Deleži rednih in občasnih kadilcev (v %) med prebivalci Slovenije in med kadilci, starimi 15–64 let, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu.....	41
Tabela 3-3: Deleži (v %) uporabnikov različnih tobačnih in sorodnih izdelkov med kadilci, starimi 15–64 let, skupaj in po spolu.....	42
Tabela 3-4: Povprečno število pokajenih cigaret na dan pri rednih kadilcih, starih 15–64 let, skupaj in po spolu.....	43
Tabela 4-1: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so v zadnjih 12 mesecih abstinirali, in tistih, ki so v zadnjih 12 mesecih pili alkoholne pijače, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu.....	47
Tabela 4-2: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki ne pijejo alkohola, in tistih, ki so se v zadnjih 12 mesecih visokotvegano opijali ob eni priložnosti, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu.....	49

PREDGOVOR

Publikacija, ki je pred vami, je statističen pregled ključnih rezultatov raziskave Anketa o uporabi tobaka, alkohola in drugih drog, ki smo jo na Inštitutu za varovanje zdravja izvedli v letih 2011 in 2012. Razširjenost in vzorci uporabe tobaka, alkohola in prepovedanih drog v populaciji, ki se merijo z anketnimi raziskavami, so pomembni kazalniki, s katerim spremljamo in ocenjujemo stanje na področju zasvojenosti, in dajejo osnovno informacijo o vzorcih uporabe, tveganih vedenjih, socialnih in zdravstvenih povezavah in o posledicah, povezanih z uživanjem psihoaktivnih snovi. Medtem ko se anketne raziskave o zdravju in vedenju, povezanim z zdravjem, ki vključujejo tudi tobak, alkohol in prepovedane droge, med šolsko populacijo v šolanih otrok in mladostnikov v Sloveniji izvajajo že več let (ESPAD – European School Survey Project on Alcohol and other Drugs od leta 1995 in HBSC – Health Behaviour in School Aged Children od leta 2002), je bila raziskava o uporabi tobaka, alkohola in drugih drog med splošno populacijo v starosti od 15 do 64 let v Sloveniji izvedena prvič. Glede na to, da je bila raziskava narejena po metodologiji Evropskega centra za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (EMCDDA), so rezultati primerljivi tudi s podobnimi raziskavami v drugih državah članicah Evropske skupnosti. Pri tem smo upoštevali metodološke smernice za pripravo vzorca in tudi mednarodno sprejete norme za vprašanja o uporabi prepovedanih drog, alkohola in tobaka. Pričakujemo, da bomo v prihodnje tudi to raziskavo lahko izvajali v rednih intervalih, saj bomo šele na tak način lahko analizirali spremembe v razširjenosti in vzorcih uporabe drog v splošni populaciji ter v različnih populacijskih skupinah.

Publikacija je namenjena vsem, ki se ukvarjajo s področjem zasvojenosti s psihoaktivnimi snovmi. Je prvi osnovni prikaz stanja na pomembnem javnozdravstvenem področju; nudi izhodišče za razumevanje in razmišljanje o tej problematiki, hkrati pa predstavlja tudi napoved obsežnejše publikacije, v kateri bodo posamezna področja zasvojenosti poglobljeno analizirana, izpostavljeni glavni problemi in ne nazadnje vključeni tudi predlogi za varovanje zdravja na tem področju.

Ada Hočevar Grom in Metka Zaletel

1 METODOLOGIJA

1.1 METODOLOGIJA RAZISKAVE

Ciljna populacija, vzorčni okvir in vzorčni načrt

Ciljna populacija raziskave so prebivalci Slovenije, stari od 15 do 64 let, ki živijo v zasebnih gospodinjstvih.

Vzorčni okvir je predstavljal seznam popisnih okolišev in Centralni register prebivalcev Slovenije. Vzorec je pripravil Statistični urad Republike Slovenije skladno z Zakonom o državni statistiki.

Vzorčni načrt je stratificiran dvostopenjski (»probability proportional to size« – PPS s ponavljanjem) (Kalton in Vehovar, 2001); stratifikacija je potekala glede na velikost in tip naselja ter statistično regijo. Eksplicitno stratificiramo po velikosti in tipu naselja, implicitno pa po statističnih regijah. Na prvi stopnji izberemo 1.520 vzorčnih enot (skupin popisnih okolišev), nato pa v vsaki izbrani vzorčni enoti po 10 oseb, starih od 15 do 64 let. Velikost vzorca je 15.200 oseb (v letu 2011 7.200 oseb, v letu 2012 pa 8.000 oseb).

Obdobje anketiranja in način zbiranja podatkov

Anketa je bila izvedena v dveh delih, v letih 2011 in 2012. Prvo anketiranje je potekalo med 6. 10. 2011 in 24. 11. 2011, pri čemer je bilo število oseb, izbranih v vzorec, 7.200. Drugo anketiranje je potekalo med 3. 4. 2012 in 26. 6. 2012, pri čemer je bilo število izbranih oseb nekoliko višje, 8.000 oseb. Skupaj je bilo torej v vzorec vključenih 15.200 oseb, starih od 15 do 64 let.

Raziskava je bila izvedena z mešanim načinom anketiranja (»mixed-mode survey«). Izbrane osebe so bile o anketi obveščene z obvestilnim pismom, ki ga je poslal IVZ in jih s tem obvestil o anketni raziskavi, možnosti izpolnitve vprašalnika prek spleta in o predvidenem obisku anketarja oz. telefonskem klicu (če izbrana oseba ne izpolni vprašalnika prek spleta).

Raziskava je vključevala:

- spletno anketiranje, ki ga je pripravil in izvedel IVZ. Anketiranje je potekalo s pomočjo aplikacije za spletno anketiranja 1KA (www.1ka.si). Vse izbrane osebe so z obvestilnim pismom prejele tudi geslo za dostop do spletne ankete. Spletno anketiranje je bilo osebam, izbranim v vzorec, na voljo ves čas raziskave;
- telefonsko anketiranje, ki ga je izvedel zunanji izvajalec. Raziskava se je izvedla s pomočjo računalniško podprtega telefonskega anketiranja (CATI). V telefonsko anketiranje so bili vključeni vsi anketiranci, ki niso izpolnili spletne ankete in za katere je bila na voljo telefonska številka;
- osebno anketiranje, ki ga je prav tako izvedel zunanji izvajalec. Raziskava se je izvedla s pomočjo računalniško podprtega osebnega anketiranja (CAPI). V osebno anketiranje so bili vključeni vsi anketiranci, ki niso izpolnili spletne ankete, vsi tisti, ki niso bili dosegljivi prek telefona, in tisti, za katere telefonska številka ni bila na voljo.

Stopnje odgovora

V obeh letih je bilo v vzorec vključenih 15.200 oseb, od tega je bila 1.001 enota, izbrana v vzorec, neustrezna, preostalih 14.199 enot pa je bilo ustreznih. Pri 1.501 enoti stik ni bil vzpostavljen, 5.184 oseb je anketiranje zavrnilo. Opravljenih je bilo 7.514 anket z izbranimi osebami; od teh jih je bilo 40,2 % opravljenih prek spleta, 31,1 % prek telefona, 28,7 % pa z osebnim anketiranjem. Stopnja odgovora v anketi je bila 52,9-odstotna.

Tabela 1-1: Statusi izida ankete in stopnja odgovora

Statusi izida ankete	Skupaj
Število enot v vzorcu (skupaj)	15.200
Neustrezne enote (skupaj)	1.001
Ustrezne enote (skupaj)	14.199
Enote, s katerimi stik ni bil vzpostavljen	1.501
Zavrnitve intervjuja in prekinitve med intervjujem	5.184
Opravljene in veljavne ankete	7.514
Spletno anketiranje	3.022
Telefonsko anketiranje (CATI)	2.337
Osebno anketiranje (CAPI)	2.155
Stopnja odgovora	52,9 %

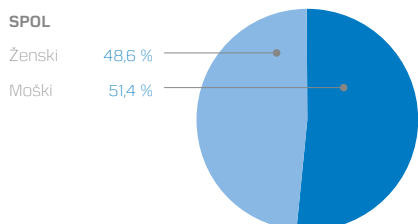
Uteževanje

Namen uteževanja je, da izboljšamo reprezentativnost vzorca, tako da vzorec čim bolj predstavlja populacijo, ki jo raziskujemo. Tako vsaka enota v vzorcu predstavlja določeno število enot ciljne populacije.

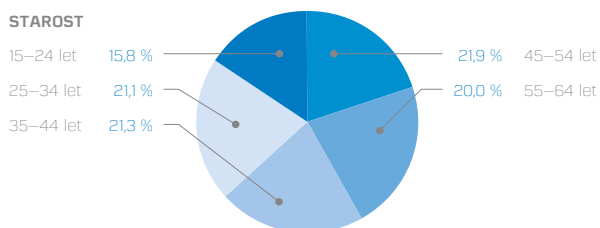
Končna utež vsake anketirane osebe je produkt vzorčne uteži (zaradi neenake verjetnosti izbora v vzorec), uteži zaradi neodgovora in kalibracijskih uteži, ki omogočajo prilagoditev znanim populacijskim vrednostim glede na spol, starost, stopnjo dosežene izobrazbe, statistično regijo in velikost naselja. Anketa je bila časovno izvedena v dveh delih, vendar je uteževanje potekalo za celotno anketirano populacijo z uporabljenim referenčnim datumom 1. 1. 2012.

Slika 1-1: Utežena struktura anketirancev ATADD glede na izbrana demografska merila: spol, starost, izobrazbo in status

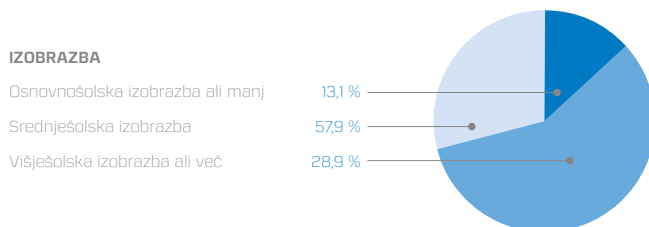
SPOL

STAROST

IZOBRAZBA

STATUS

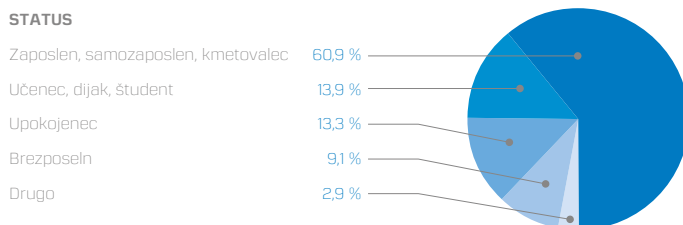

Tabela 1-2: Število in delež (v %) oseb v vzorcu in populaciji, skupaj, glede na spol, starost, izobrazbo in status

		Vzorčni podatki		Uteženi vzorčni podatki/ populacijski podatki	
		Število v vzorcu	Delež [%] v vzorcu	Število v populaciji	Delež [%] v populaciji
SKUPAJ		7.514	100,0 %	1.416.293	100,0 %
SPOL	moški	3.440	45,8 %	728.006	51,4 %
	ženski	4.074	54,2 %	688.286	48,6 %
STAROST	15–24 let	1.464	19,5 %	223.343	15,8 %
	25–34 let	1.550	20,6 %	298.803	21,1 %
	35–44 let	1.590	21,2 %	301.006	21,3 %
	45–54 let	1.529	20,3 %	310.088	21,9 %
	55–64 let	1.381	18,4 %	283.052	20,0 %
IZOBRAZBA	osnovnošolska izobrazba ali manj	1.088	14,5 %	185.854	13,1 %
	srednješolska izobrazba	4.297	57,3 %	819.127	57,9 %
	višješolska izobrazba ali več	2.117	28,2 %	409.216	28,9 %
STATUS	zaposlen, samozaposlen, kmetovalec	4.411	58,7 %	861.881	60,9 %
	učenec, dijak, študent	1.281	17,1 %	196.670	13,9 %
	upokojenec	919	12,2 %	187.688	13,3 %
	brezposeln	674	9,0 %	128.154	9,1 %
	drugo	224	3,0 %	41.021	2,9 %

Uteženi vzorčni podatki, ki se skladajo s populacijskimi podatki, kažejo strukturo populacije, ki jo preučujemo. Med populacijo prebivalcev Slovenije, staro od 15 do 64 let, ki živi v zasebnih gospodinjstvih, je 51,4 % moških in 48,6 % žensk. Dobra tretjina oseb (36,9 %) je starih od 15 do 34 let, 63,1 % oseb pa je starih od 35 do 64 let. Med preučevanimi je 13,1 % oseb imelo končano osnovno izobrazbo, 57,9 % srednješolsko izobrazbo, 28,9 % oseb pa je imelo končano vsaj višješolsko izobrazbo. Dobra polovica (60,9 %) preučevanih oseb je bila zaposlena, samozaposlena ali kmetovalec, 13,9 % je bilo učencev, dijakov ali študentov, 13,3 % je bilo upokojenih, 9,1 % pa je bilo brezposelnih. Preostalih 2,9 % oseb je gospodinj, pomagajočih družinskih članov ali nezmožnih za delo zaradi starosti, bolezni, invalidnosti (status drugo). Zaradi majhnega števila enot v nadaljevanju ne prikazujemo podatkov za to kategorijo.

1.2 METODOLOGIJA VPRAŠALNIKA

Vprašalnik raziskave ATADD je bil pripravljen na IVZ. Za posamezna vsebinska področja smo upoštevali veljavne mednarodne standarde, pri čemer smo bili pozorni predvsem na naslednja priporočila:

- EMCDDA: Handbook for Surveys on Drug Use among the General population,
- SMART: Drinking Population Surveys – Guidance Document for Standardized Approach v okviru projekta Standardizing Measurement of Alcohol-Related Troubles,
- ECHIM: Final report,
- EHIS: Conceptual Translation Cards and Guidelines,
- Eurostat: Task Force on Core Social Variables: Final Report.

1.3 METODOLOGIJA ANALIZE

Interpretacija rezultatov je temeljila na deležih kategorij, ločeno po demografskih ali drugih spremenljivkah, vključno z grafičnim prikazom. Podatke smo analizirali glede na različna demografska in socioekonomska merila, predvsem spol, starost, izobrazba in status, in tako preučevali tvegana vedenja v različnih ciljnih populacijah.

Pri izračunih smo upoštevali navodila za označevanje stopnje natančnosti statističnih ocen v publikacijah Statističnega urada Republike Slovenije pa tudi osnutek priporočil Eurostata (Handbook on Precision Requirements and Variance Estimation for ESS Household Surveys). Če so v tabeli ocenjeni deleži enot z določeno lastnostjo (izraženi v odstotkih), so omejitve pri objavi določene glede na standardne napake ocen deležev. V publikaciji so objavljeni le podatki, pri katerih je standardna napaka ocene deleža 5 % ali manj, kar pomeni, da je ocena dovolj natančna, zato je objavljena brez omejitve. Če so v tabeli ocenjena povprečja (zveznih) spremenljivk, so omejitve pri objavi določene glede na koeficiente variacije ocen. V publikaciji so objavljeni le podatki, pri katerih je koeficient variacije ocene 10 % ali manj, kar pomeni, da je ocena dovolj natančna, zato je objavljena brez omejitve.

Za deleže smo izračunali 95-odstotni interval zaupanja po Wilsonovi modificirani metodi (Newcombe, 1998). Za ugotavljanje povezanosti spremenljivk in statistično značilnih razlik med deleži med posameznimi skupinami smo uporabili »Chi-square test« in »Column proportions test (z-test)«, za ugotavljanje razlike med povprečnimi

vrednostmi med skupinama pa smo uporabili »Independent sample T-test«. Analize so bile opravljene s programom SPSS (IBM Corporation, 2012). Pri obravnavi statistično značilnih razlik (v nadaljevanju besedila: razlik) je bila za raven značilnosti določena vrednost $\alpha \leq 0,05$.

Vsote deležev pri določenih skupinah se zaradi zaokroževanja lahko razlikujejo (npr. delež lahko presega 100 %).

Tobak

Glede na obstoječa priporočila (npr. ECHIM) smo za oceno razširjenosti rabe tobaka uporabili naslednje kazalnike: delež kadilcev (tisti, ki so kadili, redno ali občasno), delež rednih kadilcev (tisti, ki so kadili redno, vsak dan), delež občasnih kadilcev (tisti, ki so kadili manj pogosto kot vsak dan), delež bivših kadilcev, delež tistih, ki niso nikoli kadili, delež uporabnikov različnih tobačnih izdelkov (in elektronskih cigaret) in povprečno število pokajenih cigaret med trenutnimi rednimi kadilci.

Droge

Za preverjanje razširjenosti uporabe drog smo upoštevali mednarodne standarde EMCDDA. Tako smo v splošni populaciji uporabili tri standardne časovne okvire, in sicer: uporaba droge kadar koli v življenju (uporaba droge v katerem koli trenutku v življenju posameznika), uporaba droge v zadnjih 12 mesecih pred raziskavo (uporaba droge v zadnjem letu) in uporaba droge v zadnjih 30 dneh pred raziskavo (uporaba droge v zadnjem mesecu). Preverjali smo razširjenost in uporabo različnih že uveljavljenih drog ter tudi pojav in uporabo novih drog v priporočenih starostnih skupinah.

Alkohol

Za izračun kazalnikov na področju alkohola smo uporabili različna priporočila, ki so potrebna po standardih EMCDDA, SMART in ECHIM. Anketirance smo vprašali o pogostosti in količini pitja naslednjih alkoholnih pijač: pivo, vino, radler, žgane pijače oz. liker, mešane gazirane alkoholne pijače. Vprašanj o pitju energijskih pijač nismo vključili. Obravnavali smo različna vedenja, povezana s pitjem alkoholnih pijač, izračunali oceno dejanske porabe alkohola (registrirana in neregistrirana poraba alkohola) in anketirance spraševali o njihovem mnenju glede nekaterih ukrepov alkoholne politike.

Izračun količine popitega alkohola

Pri izračunu količine popitega alkohola smo upoštevali, da 1 merica alkohola vsebuje 10 g čistega alkohola, kar je v 1 dl vina ali 2,5 dl piva ali 5 dl radlerja ali 0,3 dl žgane pijače ali 3,3 dl mešane gazirane alkoholne pijače (Kolšek, 2004; Zaletel - Kragelj in sod., 2004; Kovše, 2012).

Določevanje visoko-tveganega opijanja ob eni priložnosti

Pri določevanju visoko-tveganega opijanja ob eni priložnosti smo upoštevali mednarodna priporočila in tako visoko-tvegano opijanje ob eni priložnosti opredelili kot pitje šest ali več meric alkohola ob eni priložnosti za moške in štiri ali več meric alkohola ob eni priložnosti za ženske (WHO, 2000; Zaletel - Kragelj in sod., 2004; Kovše, 2012).

Določevanje negativnih posledic pitja alkohola

Pri določevanju negativnih posledic pitja alkohola anketirancev smo uporabili priporočila SMART. Preučevali smo samooceno vpliva pitja alkohola na njihovo družinsko oz. partnersko življenje, odnose s prijatelji, zdravje, delo ali študij in na finančno stanje. V drugem koraku smo preučevali mnenje o škodljivih posledicah visoko-tveganega opijanja ob eni priložnosti.

Ocena dejanske porabe alkohola

V oceno dejanske porabe alkohola na prebivalca Slovenije smo vključili registrirano porabo alkohola in tudi porabo alkohola, ki je državna statistika ne registrira (neregistrirana poraba alkohola). Pri računanju registrirane porabe čistega alkohola na prebivalca Slovenije upoštevamo podatke o industrijski proizvodnji alkoholnih pijač (vino, pivo in žgane pijače), o proizvodnji s kmetij, podatke o uvozu in izvozu ter podatke o zalogah alkoholnih pijač po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije za posamezno leto. Neregistrirano porabo čistega alkohola na prebivalca smo ocenili na osnovi poročanja anketirancev o uvozu alkoholnih pijač in na osnovi podatka o domači proizvodnji alkohola (vina, piva in žganja). Posamezne vrste alkohola (vina, piva in žganja) smo preračunali v grame alkohola in jih pretvorili v litre čistega alkohola (upoštevali smo, da je gostota etanola 0,79 g/cm³).

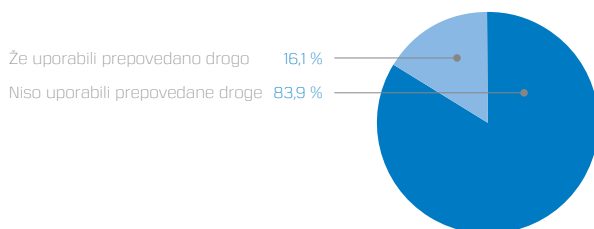
Mnenje o nekaterih ukrepih alkoholne politike

V raziskavi smo preučevali tudi mnenjska vprašanja, s pomočjo katerih so anketiranci izrazili svoje strinjanje oz. nestrinjanje z nekaterimi ukrepi alkoholne politike. Upoštevali smo priporočila SMART.

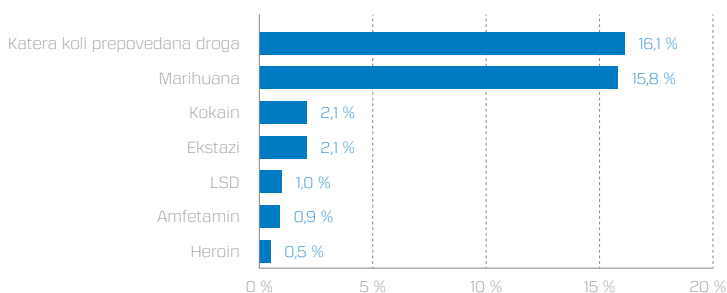
2 PREPOVEDANE DROGE

Večina (83,9 %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, v življenju še ni poskusila prepovedane droge, 16,1 % pa jih je prepovedano drogo že uporabilo (slika 2-1). Med tistimi, ki so vsaj enkrat v življenju že uporabili prepovedano drogo, jih je najvišji delež (15,8 %) uporabilo marihuano/hašiš. Kokain je vsaj enkrat v življenju uporabilo 2,1 % prebivalcev Slovenije, enak delež jih je uporabilo ekstazi, LSD je uporabil 1,0 % prebivalcev Slovenije, amfetamin 0,9 % in heroin 0,5 % prebivalcev Slovenije (slika 2-2).

Slika 2-1: Delež (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so kadar koli v življenju uporabili prepovedano drogo¹

Slika 2-2: Delež (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so kadar koli v življenju uporabili prepovedano drogo po vrsti uporabljene prepovedane droge²

1 Pod katera koli prepovedana droga so zajete: marihuana/hašiš, kokain, ekstazi, LSD, amfetamin in heroin.

2 Nekateri posamezniki so uporabili več kot eno vrsto prepovedane droge, zato je seštevek deležev uporabe posameznih vrst prepovedanih drog večji od deleža uporabe katere koli prepovedane droge.

Ocena uporabe prepovedane droge po številu prebivalcev pokaže, da je katero koli prepovedano drogo vsaj enkrat v življenju že poskusilo okoli 226.000 prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let. Največje število prebivalcev, in sicer okoli 223.000, je vsaj enkrat v življenju uporabilo marihuano/hašiš. Kokain je uporabilo približno 29.000 prebivalcev Slovenije, prav tako ekstazi 29.000. Okoli 14.000 prebivalcev Slovenije je vsaj enkrat v življenju uporabilo LSD, približno 13.000 jih je uporabilo amfetamin, heroin pa okoli 7.000.

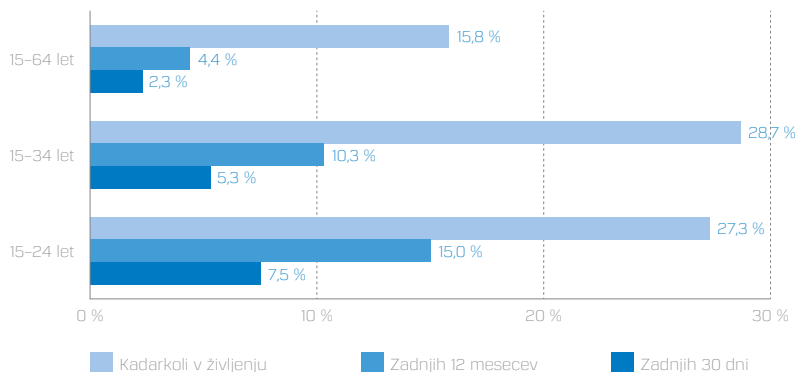
2.1 MARIHUANA/HAŠIŠ

Marihuana/hašiš je bila najpogosteje uporabljena prepovedana droga v Sloveniji. To prepovedano drogo je vsaj enkrat v življenju že poskusilo 15,8 % prebivalcev Slovenije v starosti 15–64 let; v zadnjem letu je marihuano/hašiš uporabilo 4,4 % ljudi, v zadnjem mesecu pa 2,3 % (tabela 2-1, slika 2-3). Povprečna starost ob prvi uporabi marihuane/hašiša je bila 18 let.

Delež tistih, ki so uporabili marihuano/hašiš vsaj enkrat v življenju, se je razlikoval po spolu, starosti, izobrazbi in po zaposlitvenem statusu.

Marihuano/hašiš so v višjem deležu uporabljali moški kot ženske; tako je to prepovedano drogo vsaj enkrat v življenju uporabila okoli petina moških (19,5 %) in 11,8 % žensk v starosti 15–64 let (tabela 2-1). Delež vseživljenjske uporabe marihuane/hašiša je bil višji v starostnih skupinah do 34 let kot pri starejših (tabela 2-1, tabela 2-2, slika 2-3). Delež uporabe v zadnjem letu in zadnjem mesecu pa je bil najvišji med mladimi v starostni skupini 15–24 let (tabela 2-2, slika 2-3).

Slika 2-3: Primerjava deležev (v %) prebivalcev Slovenije, ki so uporabili marihuano/hašiš kadar koli v življenju, v zadnjih 12 mesecih ali v zadnjih 30 dneh, med starostnimi skupinami 15–64 let, 15–34 let in 15–24 let

Po izobrazbi in statusu je bil delež vseživljenjske uporabe marihuane/hašiša najvišji med tistimi z višješolsko izobrazbo ali več in tistimi, ki so bili v procesu izobraževanja (učenci, dijaki, študenti), najnižji pa med upokojenimi (tabela 2-1).

Dnevno oziroma skoraj dnevno (uporaba marihuane 20 dni ali več v zadnjem mesecu) je marihuano/hašiš uporabljalo 0,4 % prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let. Ocena dnevne uporabe po številu ljudi je pokazala, da je marihuano/hašiš več kot 20-krat v zadnjem mesecu uporabilo okoli 6.350 ljudi.

Tabela 2-1: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so uporabili marihuano/hašiš kadar koli v življenju, zadnjih 12 mesecev in zadnjih 30 dni, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu

		Prevalenca [%] med prebivalci		
		Kadar koli v življenju	Zadnjih 12 mesecev	Zadnjih 30 dni
SKUPAJ		15,8 %	4,4 %	2,3 %
SPOL	moški	19,5 %	5,9 %	3,3 %
	ženski	11,8 %	2,8 %	1,2 %
STAROST	15–24 let	27,3 %	15,0 %	7,5 %
	25–34 let	29,7 %	6,8 %	3,7 %
	35–44 let	14,5 %	1,7 %	1,0 %
	45–54 let	7,5 %	0,8 %	0,4 %
	55–64 let	2,5 %	0,2 %	0,1 %
IZOBRAZBA	osnovnošolska izobrazba ali manj	11,1 %	5,7 %	2,9 %
	srednješolska izobrazba	14,8 %	4,5 %	2,6 %
	višješolska izobrazba ali več	19,8 %	3,4 %	1,3 %
STATUS	zaposlen, samozaposlen, kmetovalec	15,5 %	2,4 %	1,3 %
	učenec, dijak, študent	29,3 %	16,0 %	7,6 %
	upokojenec	1,5 %	0,0 %	0,0 %
	brezposeln	19,9 %	6,9 %	4,7 %

Tabela 2-2: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–34 let in 15–24 let, ki so uporabili marihuano/hašiš kadarkoli v življenju, v zadnjih 12 mesecih in v zadnjih 30 dneh, skupaj in po spolu

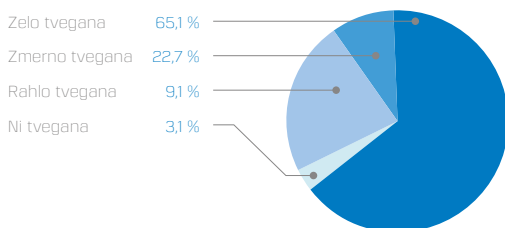
		Prevalenca [%] med prebivalci		
		Kadar koli v življenju	Zadnjih 12 mesecev	Zadnjih 30 dni
15–34 LET	SKUPAJ	28,7 %	10,3 %	5,3 %
	Moški	33,0 %	13,4 %	7,5 %
	Ženske	24,0 %	7,0 %	2,9 %
15–24 LET	SKUPAJ	27,3 %	14,9 %	7,5 %
	Moški	31,0 %	17,4 %	9,5 %
	Ženske	23,1 %	12,2 %	5,2 %

2.1.1 MNENJE O TVEGANJU, POVEZANEM Z REDNO UPORABO MARIHUANE ALI HAŠIŠA

Anketa o uporabi alkohola, tobaka in drugih drog je zajemala tudi mnenjska vprašanja, s pomočjo katerih so prebivalci Slovenije med drugimi izrazili tudi svoja mnenja o tveganju, povezanem z redno uporabo marihuane/hašiša, in o tem, ali bi morala biti uporaba marihuane/hašiša dovoljena.

Na vprašanje, ali ljudje tvegajo, če redno uporabljajo marihuano ali hašiš, sta okoli dve tretjini (65,1 %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, odgovorili, da zelo tvegajo, približno petina (22,7 %) jih je menila, da zmerno tvegajo, približno desetina (9,1 %) pa, da rahlo tvegajo. Le 3,1 % prebivalcev Slovenije je menil, da ljudje ne tvegajo, če redno uporabljajo marihuano ali hašiš (slika 2-4).

Slika 2-4: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, glede na opredelitev do vprašanja, ali je redna uporaba marihuane tvegana

Redno uporabo marihuane/hašiša je z zelo velikim tveganjem povezoval višji delež žensk kot moških, višji delež starejših od 45 let kot mlajših in višji delež upokojenih in zaposlenih kot brezposelnih ter tistih, ki so bili v procesu izobraževanja (učenci, dijaki, študentje). Da redna uporaba marihuane/hašiša ni tvegana, je v najvišjem deležu menila najmlajša starostna skupina (15–24 let), po izobrazbi pa so v višjem deležu tako menili tisti z osnovnošolsko in s srednješolsko izobrazbo ter tisti z višješolsko izobrazbo ali več (tabela 2-3).

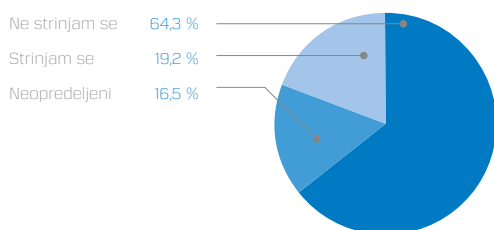
Tabela 2-3: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, glede na opredelitev do vprašanja, ali je redna uporaba marihuane tvegana, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu

		Delež [%] med prebivalci		
		Tvegana	Zmerno tvegana	Ni tvegana
SKUPAJ		65,1 %	22,7 %	12,2 %
SPOL	moški	59,2 %	25,7 %	15,1 %
	ženski	71,3 %	19,5 %	9,2 %
STAROST	15–24 let	48,5 %	30,1 %	21,4 %
	25–34 let	54,2 %	30,5 %	15,4 %
	35–44 let	68,8 %	20,8 %	10,4 %
	45–64 let	73,5 %	18,2 %	8,3 %
IZOBRAZBA	osnovnošolska izobrazba ali manj	64,7 %	20,3 %	15,0 %
	srednješolska izobrazba	64,8 %	22,5 %	12,7 %
	višješolska izobrazba ali več	65,8 %	24,4 %	9,9 %
STATUS	zaposlen, samozaposlen, kmetovalec	66,8 %	22,5 %	10,7 %
	učenec, dijak, študent	47,3 %	31,3 %	21,5 %
	upokojenec	79,7 %	15,2 %	5,1 %
	brezposeln	57,7 %	23,1 %	19,2 %

2.1.2 MNENJE O DOVOLJENI UPORABI MARIHUANE

Na vprašanje, ali bi morala biti uporaba marihuane dovoljena, je več kot polovica (64,3 %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, odgovorila nikalno, približno petina (19,2 %) jih je menila, da bi uporaba marihuane morala biti dovoljena, 16,5 % pa se jih do te trditve ni opredelilo niti pritrdilno niti z zaničanjem (slika 2-5).

Slika 2-5: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, glede na opredelitev do vprašanja, ali bi morala biti uporaba marihuane dovoljena

Dovoljeni uporabi marihuane so bili v višjem deležu naklonjeni moški kot ženske in starostni skupini do 34 let kot starejši. Najstarejša starostna skupina (55–64 let) pa v najvišjem deležu ni bila naklonjena dovoljeni uporabi marihuane. Po izobrazbi so se z dovoljeno uporabo marihuane v najvišjem deležu strinjali tisti z višješolsko izobrazbo ali več, po statusu pa so bili tisti, ki so bili v procesu izobraževanja (učenci, dijaki, študentje), in brezposelni, dovoljeni uporabi marihuane naklonjeni v višjem deležu kot zaposleni in upokojeni (tabela 2-4).

Tabela 2-4: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, glede na opredelitev do vprašanja, ali bi morala biti uporaba marihuane dovoljena, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu

		Delež [%] med prebivalci		
		Strinjam se	Niti se ne strinjam niti se strinjam	Se ne strinjam
SKUPAJ		19,2 %	16,5 %	64,3 %
SPOL	moški	23,1 %	17,6 %	59,3 %
	ženski	15,0 %	15,4 %	69,6 %
STAROST	15–24 let	28,5 %	22,2 %	49,4 %
	25–34 let	26,4 %	20,0 %	53,5 %
	35–44 let	18,4 %	15,9 %	65,7 %
	45–54 let	13,3 %	14,3 %	72,4 %
	55–64 let	11,5 %	11,6 %	76,9 %
IZOBRAZBA	osnovnošolska izobrazba ali manj	15,1 %	13,3 %	71,7 %
	srednješolska izobrazba	18,6 %	16,0 %	65,4 %
	višješolska izobrazba ali več	22,2 %	18,9 %	58,9 %
STATUS	zaposlen, samozaposlen, kmetovalec	17,5 %	16,6 %	66,0 %
	učenec, dijak, študent	31,6 %	22,9 %	45,5 %
	upokojenec	10,2 %	11,1 %	78,8 %
	brezposeln	26,8 %	15,2 %	58,1 %

2.2 KOKAIN

Kokain je vsaj enkrat v življenju že poskusilo 2,1 % prebivalcev Slovenije v starosti 15–64 let; v zadnjem letu je to prepovedano drogo uporabilo 0,5 % ljudi, v zadnjem mesecu pa 0,1 % (tabela 2-5). Povprečna starost ob prvi uporabi kokaina je bila 21 let.

Delež tistih, ki so vsaj enkrat v življenju uporabili kokain, se je razlikoval po spolu, starosti in po zaposlitvenem statusu.

Kokain so v višjem deležu uporabili moški kot ženske; tako je to prepovedano drogo vsaj enkrat v življenju uporabilo 2,8 % moških in 1,2 % žensk v starosti 15–64 let (tabela 2-5). V starostnih skupinah 15–24 let in 25–34 let je bil delež vseživljenjske uporabe kokaina višji kot v drugih starostnih skupinah, uporaba kokaina v zadnjem letu pa je bila najvišja v najmlajši starostni skupini (15–24 let) (tabela 2-5). Po statusu so kokain vsaj enkrat v življenju v višjem deležu uporabili tisti, ki so bili v procesu izobraževanja (učenci, dijaki, študentje), in brezposelni v primerjavi z zaposlenimi (tabela 2-5).

Tabela 2-5: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so uporabili kokain kadar koli v življenju, zadnjih 12 mesecev in zadnjih 30 dni, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu

		Prevalenca [%] med prebivalci		
		Kadar koli v življenju	Zadnjih 12 mesecev	Zadnjih 30 dni
SKUPAJ		2,1 %	0,5 %	0,1 %
SPOL	moški	2,8 %	0,7 %	0,2 %
	ženski	1,2 %	0,3 %	0,1 %
STAROST	15–24 let	3,9 %	1,9 %	0,6 %
	25–34 let	4,4 %	0,6 %	0,2 %
	35–44 let	1,7 %	0,3 %	0,0 %
	45–54 let	0,5 %	0,1 %	0,1 %
	55–64 let	0,1 %	0,0 %	0,0 %
IZOBRAZBA	osnovnošolska izobrazba ali manj	1,8 %	0,8 %	0,2 %
	srednješolska izobrazba	2,0 %	0,6 %	0,2 %
	višješolska izobrazba ali več	2,3 %	0,2 %	0,0 %
STATUS	zaposlen, samozaposlen, kmetovalec	1,7 %	0,3 %	0,0 %
	učenec, dijak, študent	3,9 %	1,5 %	0,6 %
	upokojenec	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	brezposeln	4,7 %	1,0 %	0,2 %

2.3 EKSTAZI

Ekstazi je vsaj enkrat v življenju že poskusil 2,1 % prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let; v zadnjem letu je to prepovedano drogo uporabilo 0,3 % ljudi, v zadnjem mesecu pa 0,1 % (tabela 2-6). Povprečna starost ob prvi uporabi ekstazija je bila 19 let.

Delež tistih, ki so vsaj enkrat v življenju uporabili ekstazi, se je razlikoval po spolu, starosti in po zaposlitvenem statusu.

Ekstazi so v višjem deležu uporabili moški kot ženske; tako je to prepovedano drogo vsaj enkrat v življenju uporabilo 2,7 % moških in 1,4 % žensk v starosti 15–64 (tabela 2-6). Delež vseživljenjske uporabe ekstazija je bil višji v starostnih skupinah do 34 let kot pri starejših in je v starostni skupini 15–24 let znašal 3,5 %, v starostni skupini 25–34 let pa 5,4 % (tabela 2-6). Po statusu je bil delež uporabe ekstazija vsaj enkrat v življenju višji pri brezposelnih in tistih, ki so bili v procesu izobraževanja (učenci, dijaki, študentje), kot pri zaposlenih (tabela 2-6).

Tabela 2-6: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so uporabili ekstazi kadar koli v življenju, zadnjih 12 mesecev in zadnjih 30 dni, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu

		Prevalenca [%] med prebivalci		
		Kadar koli v življenju	Zadnjih 12 mesecev	Zadnjih 30 dni
SKUPAJ		2,1 %	0,3 %	0,1 %
SPOL	moški	2,7 %	0,4 %	0,2 %
	ženski	1,4 %	0,2 %	0,1 %
STAROST	15–24 let	3,5 %	1,3 %	0,5 %
	25–34 let	5,4 %	0,4 %	0,3 %
	35–44 let	1,5 %	0,0 %	0,0 %
	45–54 let	0,2 %	0,0 %	0,0 %
	55–64 let	0,1 %	0,0 %	0,0 %
IZOBRAZBA	osnovnošolska izobrazba ali manj	1,6 %	0,0 %	0,0 %
	srednješolska izobrazba	1,9 %	0,4 %	0,2 %
	višješolska izobrazba ali več	2,6 %	0,2 %	0,1 %
STATUS	zaposlen, samozaposlen, kmetovalec	1,8 %	0,1 %	0,0 %
	učenec, dijak, študent	3,5 %	1,4 %	0,6 %
	upokojenec	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	brezposeln	4,6 %	0,3 %	0,3 %

2.4 AMFETAMIN

Amfetamin je vsaj enkrat v življenju poskusilo 0,9 % prebivalcev Slovenije v starosti 15–64 let; v zadnjem letu je to prepovedano drogo uporabilo 0,3 % ljudi, v zadnjem mesecu pa 0,1 % (tabela 2-7). Povprečna starost ob prvi uporabi amfetamina je bila 19 let.

Delež tistih, ki so vsaj enkrat v življenju uporabili amfetamin, se je razlikoval po spolu, starosti in po zaposlitvenem statusu.

Amfetamin so v višjem deležu uporabili moški kot ženske; tako je to prepovedano drogo vsaj enkrat v življenju uporabilo 1,4 % moških in manj kot odstotek žensk v starosti 15–64 let (tabela 2-7). V starostnih skupinah 15–24 let in 25–34 let je bil delež vseživljenjske uporabe amfetamina višji kot v starostnih skupinah 35–44 let in 45–54 let (tabela 2-7). Po statusu pa je bil delež vseživljenjske uporabe amfetamina višji pri tistih, ki so bili v procesu izobraževanja (učenci, dijaki, študentje), in pri brezposelnih kot pri zaposlenih (tabela 2-7).

Tabela 2-7: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so uporabili amfetamin kadar koli v življenju, zadnjih 12 mesecev in zadnjih 30 dni, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu

		Prevalenca [%] med prebivalci		
		Kadar koli v življenju	Zadnjih 12 mesecev	Zadnjih 30 dni
SKUPAJ		0,9 %	0,3 %	0,1 %
SPOL	moški	1,4 %	0,5 %	0,2 %
	ženski	0,5 %	0,1 %	0,1 %
STAROST	15–24 let	1,9 %	1,1 %	0,5 %
	25–34 let	2,3 %	0,5 %	0,3 %
	35–44 let	0,5 %	0,1 %	0,0 %
	45–54 let	0,2 %	0,0 %	0,0 %
	55–64 let	0,0 %	0,0 %	0,0 %
IZOBRAZBA	osnovnošolska izobrazba ali manj	0,7 %	0,4 %	0,1 %
	srednješolska izobrazba	0,9 %	0,4 %	0,2 %
	višješolska izobrazba ali več	1,2 %	0,2 %	0,1 %
STATUS	zaposlen, samozaposlen, kmetovalec	0,7 %	0,0 %	0,0 %
	učenc, dijak, študent	2,3 %	1,4 %	0,8 %
	upokojenec	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	brezposeln	2,0 %	0,7 %	0,3 %

2.5 LSD

LSD je vsaj enkrat v življenju uporabil 1,0 % prebivalcev Slovenije v starosti 15–64 let, v zadnjem letu pa 0,1 % ljudi (tabela 2-8). Povprečna starost ob prvi uporabi LSD je bila 20 let.

Delež tistih, ki so vsaj enkrat v življenju uporabili LSD, se je razlikoval po spolu, starosti in po zaposlitvenem statusu.

LSD so v višjem deležu uporabili moški kot ženske; tako je to prepovedano drogo vsaj enkrat v življenju uporabilo 1,4 % moških in manj kot odstotek žensk v starosti 15–64 let (tabela 2-8). V starostnih skupinah 25–34 let in 35–44 let je bil delež vseživljenjske uporabe te prepovedane droge višji kot v najstarejši starostni skupini (55–64 let) (tabela 2-8). Po statusu so LSD vsaj enkrat v življenju v višjem deležu uporabili brezposelni kot zaposleni in upokojeni (tabela 2-8).

Tabela 2-8: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so uporabili LSD kadar koli v življenju, zadnjih 12 mesecev in zadnjih 30 dni, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu

		Prevalenca [%] med prebivalci		
		Kadar koli v življenju	Zadnjih 12 mesecev	Zadnjih 30 dni
SKUPAJ		1,0 %	0,1 %	0,0 %
SPOL	moški	1,4 %	0,2 %	0,1 %
	ženski	0,6 %	0,1 %	0,0 %
STAROST	15–24 let	0,9 %	0,4 %	0,2 %
	25–34 let	1,6 %	0,3 %	0,0 %
	35–44 let	1,6 %	0,0 %	0,0 %
	45–54 let	0,6 %	0,0 %	0,0 %
	55–64 let	0,3 %	0,0 %	0,0 %
IZOBRAZBA	osnovnošolska izobrazba ali manj	0,5 %	0,1 %	0,0 %
	srednješolska izobrazba	1,1 %	0,1 %	0,1 %
	višješolska izobrazba ali več	1,1 %	0,1 %	0,0 %
STATUS	zaposlen, samozaposlen, kmetovalec	0,9 %	0,0 %	0,0 %
	učenec, dijak, študent	1,3 %	0,7 %	0,2 %
	upokojenec	0,3 %	0,0 %	0,0 %
	brezposeln	2,4 %	0,3 %	0,0 %

2.6 HEROIN

Heroin je vsaj enkrat v življenju uporabilo 0,5 % prebivalcev Slovenije v starosti 15–64 let, v zadnjem letu pa 0,1 % (tabela 2-9). Povprečna starost ob prvi uporabi heroina je bila 21 let.

Delež tistih, ki so vsaj enkrat v življenju uporabili heroin, se je razlikoval po spolu, starosti in po zaposlitvenem statusu.

Heroin so vsaj enkrat v življenju v višjem deležu uporabili moški kot ženske v starosti 15–64 let (tabela 2-9). V starostnih skupinah 25–34 let in 35–44 let je bil delež vseživljenjske uporabe heroina višji kot v najstarejši starostni skupini (55–64 let) (tabela 2-9). Po statusu so to prepovedano drogo vsaj enkrat v življenju v višjem deležu uporabili brezposelni kot zaposleni in upokojeni (tabela 2-9).

Tabela 2-9: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so uporabili heroin kadar koli v življenju, zadnjih 12 mesecev in zadnjih 30 dni, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu

		Prevalenca [%] med prebivalci		
		Kadar koli v življenju	Zadnjih 12 mesecev	Zadnjih 30 dni
SKUPAJ		0,5 %	0,1 %	0,0 %
SPOL	moški	0,7 %	0,1 %	0,0 %
	ženski	0,3 %	0,0 %	0,0 %
STAROST	15–24 let	0,7 %	0,3 %	0,1 %
	25–34 let	0,8 %	0,1 %	0,0 %
	35–44 let	0,7 %	0,0 %	0,0 %
	45–54 let	0,2 %	0,0 %	0,0 %
	55–64 let	0,1 %	0,0 %	0,0 %
IZOBRAZBA	osnovnošolska izobrazba ali manj	0,8 %	0,3 %	0,1 %
	srednješolska izobrazba	0,5 %	0,1 %	0,0 %
	višješolska izobrazba ali več	0,3 %	0,0 %	0,0 %
STATUS	zaposlen, samozaposlen, kmetovalec	0,3 %	0,0 %	0,0 %
	učenec, dijak, študent	0,6 %	0,1 %	0,0 %
	upokojenec	0,1 %	0,0 %	0,0 %
	brezposeln	1,9 %	0,3 %	0,0 %

2.7 NOVE DROGE

Izraz nove droge zajema široko množico psihoaktivnih snovi, ki so se na novo pojavile na trgu drog ali pa se je njihova zloraba pojavila šele pred kratkim in zato tudi še niso uvrščene na listo prepovedanih drog. Vlada Republike Slovenija je julija 2013 potrdila Uredbo o spremembah in dopolnitvah Uredbe o razvrstitvi prepovedanih drog, s katero je v seznam prepovedanih drog uvrstila 48 novih psihoaktivnih snovi. Med izvedbo Ankete o uporabi tobaka, alkohola in drugih drog je bil mefedron edina nova droga, ki je že bila uvrščena na seznam prepovedanih drog pri nas.

Nove droge je vsaj enkrat v življenju poskusilo 0,6 % prebivalcev Slovenije v starosti 15–64 let; v zadnjem letu je nove droge uporabilo 0,3 % ljudi, v zadnjem mesecu pa 0,1 % (tabela 2-10). Povprečna starost ob prvi uporabi nove droge je bila 21 let. Tisti, ki so že uporabili katero izmed novih drog, pa so najpogosteje poročali o uporabi metilona in mefedrona.

Delež tistih, ki so vsaj enkrat v življenju uporabili nove droge, se je razlikoval po spolu, starosti in po zaposlitvenem statusu.

Nove droge so v višjem deležu uporabili moški kot ženske; tako je nove droge vsaj enkrat v življenju uporabilo 0,9 % moških in 0,3 % žensk v starosti 15–64 let (tabela 2-10). V najmlajši starostni skupini (15–24 let) je bil delež vseživljenjske uporabe novih drog višji kot v starostnih skupinah nad 34 let in je znašal 1,8 % (tabela 2-10). Po statusu je bil delež uporabe novih drog vsaj enkrat v življenju višji pri tistih, ki so bili v procesu izobraževanja (učenci, dijaki, študentje), in pri brezposelnih kot pri zaposlenih (tabela 2-10).

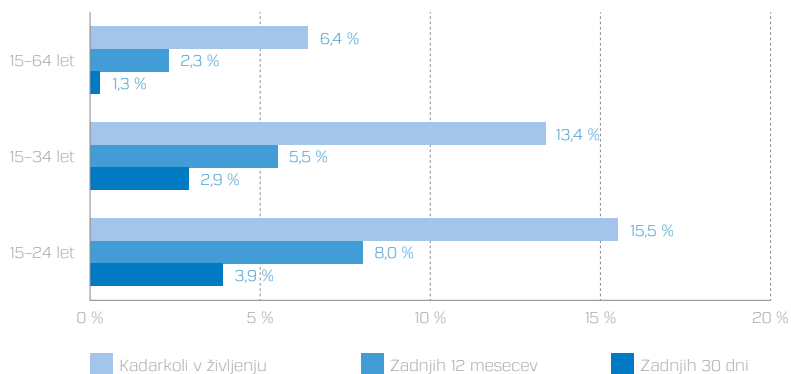
Tabela 2-10: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so uporabili novo drogo kadar koli v življenju, zadnjih 12 mesecev in zadnjih 30 dni, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu

		Prevalenca [%] med prebivalci		
		Kadar koli v življenju	Zadnjih 12 mesecev	Zadnjih 30 dni
SKUPAJ		0,6 %	0,3 %	0,1 %
SPOL	moški	0,9 %	0,4 %	0,1 %
	ženski	0,3 %	0,2 %	0,1 %
STAROST	15–24 let	1,8 %	1,2 %	0,3 %
	25–34 let	1,0 %	0,5 %	0,2 %
	35–44 let	0,4 %	0,0 %	0,0 %
	45–54 let	0,1 %	0,0 %	0,0 %
	55–64 let	0,1 %	0,0 %	0,0 %
IZOBRAZBA	osnovnošolska izobrazba ali manj	0,7 %	0,2 %	0,0 %
	srednješolska izobrazba	0,6 %	0,3 %	0,1 %
	višješolska izobrazba ali več	0,5 %	0,2 %	0,1 %
STATUS	zaposlen, samozaposlen, kmetovalec	0,3 %	0,0 %	0,0 %
	učenec, dijak, študent	2,0 %	1,4 %	0,5 %
	upokojenec	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	brezposeln	1,6 %	0,6 %	0,0 %

2.8 UPORABA VEČ DROG HKRATI

Uporaba več drog hkrati se nanaša na uporabo dveh ali več različnih drog, vključno z alkoholom, ob eni priložnosti. Anketa o uporabi tobaka, alkohola in drugih drog ni zajemala vprašanja o posameznih kombinacijah drog, ki jih je posameznik lahko uporabil, zato teh ni mogoče opisati.

Slika 2-6: Primerjava deležev (v %) prebivalcev Slovenije, ki so uporabili več drog hkrati kadar koli v življenju, v zadnjih 12 mesecih ali v zadnjih 30 dneh, med starostnimi skupinami 15–64 let, 15–34 let in 15–24 let

Več drog hkrati je vsaj enkrat v življenju uporabilo 6,4 % prebivalcev Slovenije v starosti 15–64 let; v zadnjem letu je več drog hkrati uporabilo 2,3 % ljudi, v zadnjem mesecu pa 1,3 % (tabela 2-11, slika 2-6). Povprečna starost ob prvi uporabi več drog hkrati je bila 18 let.

Delež tistih, ki so vsaj enkrat v življenju uporabili več drog hkrati, se je razlikoval po spolu, starosti in po zaposlitvenem statusu.

Več drog hkrati so v višjem deležu uporabili moški kot ženske; tako je več drog hkrati vsaj enkrat v življenju uporabilo 8,4 % moških in 4,3 % žensk v starosti 15–64 let (tabela 2-11). Delež vseživljenjske uporabe več drog hkrati je bil višji v starostnih skupinah do 34 let kot v starostnih skupinah nad 35 let, delež uporabe več drog hkrati v zadnjem letu pa je bil najvišji v najmlajši starostni skupini (15–24 let) (tabela 2-11, slika 2-6). Po statusu je bil delež uporabe več drog hkrati vsaj enkrat v življenju najvišji pri tistih, ki so bili v procesu izobraževanja (učenci, dijaki, študentje) (tabela 2-11).

Tabela 2-11: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so uporabili več drog hkrati kadar koli v življenju, zadnjih 12 mesecev in zadnjih 30 dni, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu

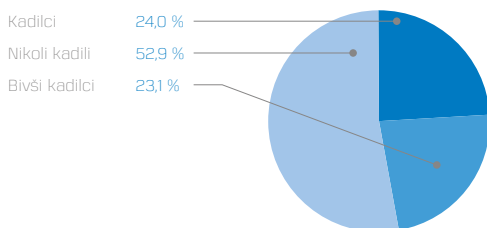
		Prevalenca [%] med prebivalci		
		Kadar koli v življenju	Zadnjih 12 mesecev	Zadnjih 30 dni
SKUPAJ		6,4 %	2,3 %	1,3 %
SPOL	moški	8,4 %	3,3 %	1,8 %
	ženski	4,3 %	1,3 %	0,7 %
STAROST	15–24 let	15,5 %	8,0 %	3,9 %
	25–34 let	11,9 %	3,7 %	2,2 %
	35–44 let	4,5 %	0,9 %	0,6 %
	45–54 let	2,0 %	0,4 %	0,1 %
IZOBRAZBA	55–64 let	0,6 %	0,1 %	0,0 %
	osnovnošolska izobrazba ali manj	5,3 %	2,6 %	1,4 %
	srednješolska izobrazba	6,6 %	2,5 %	1,4 %
STATUS	višješolska izobrazba ali več	6,7 %	1,9 %	0,9 %
	zaposlen, samozaposlen, kmetovalec	5,3 %	1,4 %	0,8 %
	učenec, dijak, študent	16,0 %	8,4 %	4,1 %
	upokojenec	0,2 %	0,0 %	0,0 %
	brezposeln	9,3 %	3,3 %	2,3 %

3 TOBAK

3.1 DELEŽ KADILCEV

Med prebivalci Slovenije, starimi 15–64 let, je bilo nekaj manj kot četrtnina (24,0 %) kadilcev, nekaj manj kot četrtnina (23,1 %) bivših kadilcev in nekaj več kot polovica (52,9 %) oseb, ki niso nikoli kadile (slika 3-1). Večina prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, torej ni kadila (76,0 %).

Slika 3-1: Deleži (v %) kadilcev, bivših kadilcev in tistih, ki niso nikoli kadili, med prebivalci Slovenije, starimi 15–64 let

V Sloveniji je med prebivalci, starimi 15–64 let, kadilo približno 340.000 oseb, približno 327.000 je bilo bivših kadilcev, posameznikov, ki niso nikoli kadili, pa nekaj več kot 748.000.

Deleži kadilcev, bivših kadilcev in tistih, ki niso nikoli kadili, so se razlikovali glede na spol, starost, izobrazbo in status (tabela 3-1).

Delež kadilcev je bil višji med moškimi in brezposelnimi, nižji pa med ženskami, v najstarejši starostni skupini (55–64 let), osebami z najvišjo stopnjo izobrazbe in med upokojenci (tabela 3-1).

Delež bivših kadilcev je bil prav tako višji med moškimi pa tudi osebami iz najstarejše starostne skupine (55–64 let) in upokojenci. Delež bivših kadilcev je bil nižji med ženskami in osebami z najnižjo stopnjo izobrazbe. Pričakovano je bil delež nižji tudi med osebami iz najmlajše starostne skupine (15–24 let) oziroma med učenci, dijaki in študenti, saj se v tem starostnem obdobju kajenje šele začne pojavljati (tabela 3-1).

Delež tistih, ki niso nikoli kadili, je bil višji med ženskami, osebami iz najmlajše starostne skupine (15–24 let), osebami z najvišjo stopnjo izobrazbe ter učenci, dijaki in študenti, nižji pa med moškimi, srednješolsko izobraženimi in brezposelnimi (tabela 3-1).

Tabela 3-1: Deleži (v %) kadilcev, bivših kadilcev in tistih, ki niso nikoli kadili, med prebivalci Slovenije, starimi 15–64 let, skupaj, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu

		Delež [%] med prebivalci		
		Kadilci	Bivši kadilci	Nikoli kadili
SKUPAJ		24,0 %	23,1 %	52,9 %
SPOL	moški	26,8 %	25,2 %	48,0 %
	ženski	21,1 %	20,9 %	58,1 %
STAROST	15–24 let	25,2 %	9,5 %	65,3 %
	25–34 let	28,0 %	21,1 %	50,9 %
	35–44 let	22,9 %	22,3 %	54,8 %
	45–54 let	25,6 %	26,5 %	48,0 %
	55–64 let	18,4 %	33,0 %	48,5 %
IZOBRAZBA	osnovnošolska izobrazba ali manj	27,8 %	18,1 %	54,1 %
	srednješolska izobrazba	27,6 %	23,5 %	48,9 %
	višješolska izobrazba ali več	15,1 %	24,5 %	60,3 %
STATUS	zaposlen, samozaposlen, kmetovalec	24,2 %	24,0 %	51,8 %
	učenec, dijak, študent	23,3 %	8,8 %	67,9 %
	upokojenec	17,6 %	33,0 %	49,5 %
	brezposeln	35,0 %	24,2 %	40,8 %

3.2 DELEŽ REDNIH IN OBČASNIH KADILCEV

Redni kadilci so tisti, ki kadijo vsak dan, tiste, ki ne kadijo redno oziroma vsak dan, pa imenujemo občasni kadilci.

Med prebivalci Slovenije, starimi 15–64 let, je redno kadila približno petina vseh (19,1 %), dvajsetina (4,9 %) pa občasno (tabela 3-2). Deleža rednih in občasnih kadilcev med prebivalci sta se razlikovala glede na spol, starost, izobrazbo in status. Delež rednih kadilcev je bil višji med moškimi in brezposelnimi, nižji pa med osebam iz višješolske izobrazbe ali več. Delež občasnih kadilcev je bil višji v najmlajši starostni skupini, kar je pričakovano, saj se v tej starosti kadilske navade oblikujejo, kajenje je pogosteje občasno in postopoma napreduje do rednega (tabela 3-2).

Med vsemi kadilci jih je okoli 80 % kadilo redno, vsak dan, občasno pa okoli 20 %. Deleža rednih in občasnih kadilcev med kadilci sta se razlikovala glede na spol, starost in status. Delež rednih kadilcev je bil višji med moškimi, nižji pa pričakovano v najmlajši starostni skupini ter skupini učencev, dijakov in študentov (tabela 3-2).

Tabela 3-2: Deleži rednih in občasnih kadilcev (v %) med prebivalci Slovenije in med kadilci, starimi 15–64 let, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu

		Delež [%] med prebivalci		Delež [%] med kadilci	
		Redni kadilci	Občasni kadilci	Redni kadilci	Občasni kadilci
SKUPAJ		19,1 %	4,9 %	79,7 %	20,3 %
SPOL	moški	22,2 %	4,7 %	82,8 %	17,2 %
	ženski	15,9 %	5,2 %	75,6 %	24,4 %
STAROST	15–24 let	17,4 %	7,7 %	69,3 %	30,7 %
	25–34 let	22,9 %	5,1 %	81,8 %	18,2 %
	35–44 let	18,1 %	5,0 %	78,5 %	21,5 %
	45–54 let	21,0 %	4,6 %	82,5 %	17,5 %
	55–64 let	15,7 %	2,8 %	85,2 %	14,8 %
IZOBRAZBA	osnovnošolska izobrazba ali manj	22,1 %	5,7 %	79,6 %	20,4 %
	srednješolska izobrazba	22,3 %	5,3 %	80,9 %	19,1 %
	višješolska izobrazba ali več	11,3 %	3,9 %	75,2 %	24,8 %
STATUS	zaposlen, samozaposlen, kmetovalec	19,6 %	4,5 %	81,4 %	18,6 %
	učenec, dijak, študent	15,7 %	7,5 %	67,6 %	32,4 %
	upokojenec	14,4 %	3,2 %	82,2 %	17,8 %
	brezposeln	29,3 %	5,7 %	83,7 %	16,3 %

3.3 RABA RAZLIČNIH TOBAČNIH IZDELKOV

Kadilci uporabljajo različne tobačne in sorodne izdelke (npr. izdelki z nikotinom, kamor sodijo elektronske cigarete), uporabljajo lahko en izdelek ali pa več različnih.

V tabeli 3-3 prikazujemo tobačne in sorodne izdelke, ki so jih uporabljali redni in občasni kadilci. En sam izdelek je uporabljala velika večina kadilcev (93 %), preostali pa dva ali več, zato deleži skupno presegajo 100 %.

Med kadilci jih je velika večina (96 %) uporabljala tovarniške cigarete, okoli desetina (8,5 %) pa ročno zvite cigarete. Posamezne druge tobačne izdelke ali elektronske cigarete je uporabljal nizek delež uporabnikov (tabela 3-3).

Delež kadilcev tovarniških cigaret, ročno zvityh cigaret, cigar in pip se razlikuje po spolu. Delež kadilcev tovarniških cigaret je bil višji med ženskami, delež kadilcev ročno zvityh cigaret, cigar in pip pa med moškimi (tabela 3-3).

Delež kadilcev tovarniških cigaret, ročno zvityh cigaret in vodnih pip se razlikuje glede na starost. Delež ročno zvityh cigaret je višji v obeh najmlajših starostnih skupinah (15–24 in 25–34 let) (tabela 3-3).

Tabela 3-3: Deleži (v %) uporabnikov različnih tobačnih in sorodnih izdelkov med kadilci, starimi 15–64 let, skupaj in po spolu

		Delež [%] med kadilci							
		Tovarniške cigarete	Ročno zvite cigarete	Cigarilosi	Cigare	Pipe tobaka	Tobak za rjuhanje, žvečenje, sesanje	Elektronske cigarete	Vodne pipe
SKUPAJ		96,0 %	8,5 %	0,6 %	1,2 %	0,6 %	0,3 %	0,4 %	0,8 %
SPOL	moški	95,0 %	10,5 %	1,0 %	1,8 %	1,1 %	0,3 %	0,3 %	0,8 %
	ženski	97,3 %	5,8 %	0,2 %	0,4 %	0,1 %	0,3 %	0,6 %	0,8 %
STAROST	15–24 let	92,7 %	18,0 %	0,8 %	1,9 %	0,5 %	0,9 %	0,3 %	3,9 %
	25–34 let	95,5 %	13,4 %	0,8 %	1,5 %	0,9 %	0,0 %	0,8 %	0,0 %
	35–44 let	97,1 %	5,1 %	1,0 %	0,9 %	0,3 %	0,5 %	0,3 %	0,2 %
	45–54 let	96,2 %	4,1 %	0,5 %	1,1 %	0,0 %	0,2 %	0,6 %	0,2 %
	55–64 let	98,6 %	1,6 %	0,0 %	0,7 %	1,8 %	0,0 %	0,0 %	0,3 %

3.4 POVPREČNO ŠTEVILO POKAJENIH CIGARET NA DAN

Povprečno število pokajenih cigaret na dan smo izračunali za tiste kadilce tovarniških in/ali ročno zvitih cigaret, ki kadijo vsak dan (redni kadilci). Redni kadilci so povprečno na dan pokadili približno 16 tovarniških in/ali ročno zvitih cigaret. V primerjavi z moškimi so ženske pokadile manjše število cigaret na dan (tabela 3-4).

Tabela 3-4: Povprečno število pokajenih cigaret na dan pri rednih kadilcih, starih 15–64 let, skupaj in po spolu

Povprečno število pokajenih cigaret na dan (redni kadilci)		
SKUPAJ		16,3
SPOL	moški	18,0
	ženske	13,8

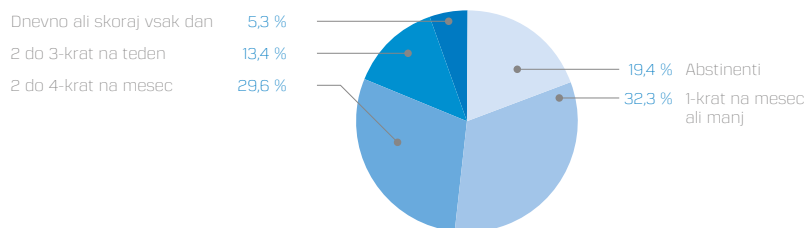
4 ALKOHOL

4.1 PITJE ALKOHOLNIH PIJAČ

V Anketi o uporabi alkohola, tobaka in drugih drog smo anketirance spraševali o njihovem pitju pijač, ki vsebujejo alkohol (npr. pivo, vino, žganje, radler in mešane gazirane alkoholne pijače). Zanimale so nas njihove navade pitja v zadnjem letu, škodljive posledice pitja alkohola in njihovo mnenje o alkoholni politiki. Osebe, ki v zadnjem letu niso pile alkoholnih pijač, smo opredelili kot abstinente. Raziskava ni vsebovala vprašanj glede pitja energijskih pijač.

4.1.1 ABSTINENTI IN OSEBE, KI SO PILE ALKOHOL V ZADNJEM LETU

Slika 4-1: Deleži (v %) abstinentov in tistih, ki so v zadnjih 12 mesecih pili alkohol, glede na pogostost pitja med prebivalci Slovenije, starimi 15–64 let

V zadnjem letu je alkoholne pijače pilo 1.142.000 (80,6 %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, abstiniralo pa jih je 275.000, kar je manj kot petina (19,4 %) prebivalstva (slika 4-1).

Med moškimi je v zadnjem letu abstiniralo 15,7 % prebivalstva, med ženskami pa 23,4 %.

Deleži tistih, ki so v zadnjem letu abstinirali, so se razlikovali po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu. Delež abstinentov je bil višji med ženskami (23,4 %) in med starejšimi prebivalci. Več abstinentov je bilo med starejšimi prebivalci, starimi 45–64 let (20,9 % in več) kot med mlajšimi prebivalci, starimi 15–34 let (17,4 % in manj). Delež

abstinentov je bil najvišji med prebivalci z osnovnošolsko ali nižjo izobrazbo (34,5 %) in najnižji med prebivalci z višješolsko izobrazbo ali več (12,9 %). Delež abstinentov je bil višji med upokojenci in brezposelnimi (okoli 25,0 %) v primerjavi z deležem abstinentov med zaposlenimi, samozaposlenimi, kmetovalci (17,4 %) ter tistimi, ki so bili v procesu izobraževanja (13,3 %) (tabela 4-1).

Med prebivalci Slovenije, starimi 15–64 let, ki so v zadnjem letu pili alkoholne pijače, je bilo največ takih, ki so pili enkrat na mesec ali manj (32,3 %), 18,7 % jih je pilo več kot dvakrat na teden, od teh pa jih je 5,3 % pilo štiri- ali večkrat na teden (tabela 4-1). V pogostosti pitja v zadnjem letu so bile razlike po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu. Med tistimi, ki so pili več kot dvakrat na teden, je bil delež višji med:

- moškimi (27,7 %) v primerjavi z ženskami (9,2 %);
- med prebivalci, starimi 45–54 let (23,2 %), in med tistimi, starimi 55–64 let (23,5 %) v primerjavi z mlajšimi starostnimi skupinami;
- med tistimi s srednješolsko izobrazbo (18,9 %) in z višješolsko izobrazbo ali več (19,8 %) v primerjavi s tistimi z osnovnošolsko izobrazbo ali manj (15,4 %);
- med upokojenci (22,1 %), zaposlenimi (19,3 %) in brezposelnimi (18,7 %) v primerjavi s tistimi, ki so bili v procesu izobraževanja (13,3 %) (tabela 4-1).

Tabela 4-1: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki so v zadnjih 12 mesecih abstinirali, in tistih, ki so v zadnjih 12 mesecih pili alkoholne pijače, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu

		Delež [%] med prebivalci					
		ABSTINENTI	Pili alkoholne pijače v zadnjih 12 mesecih				
			Enkrat na mesec ali manj	Od 2. do 4-krat na mesec	Od 2. do 3-krat na teden	Štirikrat na teden ali pogosteje	SKUPAJ
SKUPAJ		19,4 %	32,3 %	29,6 %	13,4 %	5,3 %	80,6 %
SPOL	moški	15,7 %	23,7 %	32,9 %	19,6 %	8,1 %	84,3 %
	ženski	23,4 %	41,3 %	26,1 %	6,8 %	2,4 %	76,6 %
STAROST	15–24 let	13,5 %	34,1 %	37,9 %	12,2 %	2,2 %	86,5 %
	25–34 let	17,4 %	34,9 %	33,8 %	11,7 %	2,2 %	82,6 %
	35–44 let	18,7 %	35,2 %	28,7 %	12,5 %	4,9 %	81,3 %
	45–54 let	20,9 %	28,1 %	27,8 %	15,3 %	7,9 %	79,1 %
	55–64 let	25,4 %	29,5 %	21,6 %	14,8 %	8,7 %	74,6 %
IZOBRAZBA	osnovnošolska izobrazba ali manj	34,5 %	27,5 %	22,5 %	8,8 %	6,6 %	65,4 %
	srednješolska izobrazba	19,3 %	32,2 %	29,7 %	14,0 %	4,9 %	80,7 %
	višješolska izobrazba ali več	12,9 %	34,7 %	32,6 %	14,3 %	5,6 %	87,1 %
STATUS	zaposlen, samozaposlen, kmetovalec	17,4 %	32,7 %	30,6 %	14,2 %	5,1 %	82,6 %
	učenc, dijak, študent	13,3 %	33,5 %	39,9 %	11,9 %	1,3 %	86,7 %
	upokojenec	27,6 %	31,2 %	19,1 %	12,9 %	9,2 %	72,4 %
	brezposeln	24,7 %	30,4 %	26,2 %	11,8 %	6,9 %	75,3 %

4.1.2 VISOKOTVEGANO OPIJANJE OB ENI PRILOŽNOSTI

Visokotvegano opijanje ob eni priložnosti smo opredelili kot pitje šest ali več meric alkohola³ ob eni priložnosti za moške in štiri ali več meric alkohola ob eni priložnosti za ženske.

V zadnjem letu se je vsaj enkrat visoko tvegano opilo 659.000 (46,5 %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let. Med njimi je bilo več moških (55,8 %) kot žensk (36,6 %).

Podrobnejša analiza visokotvegane opijanja glede na pogostost v zadnjem letu je prikazana v tabeli 4-2. Desetina (10,1 %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, se je v zadnjem letu visokotvegano opijala od 1- do 3-krat na mesec, delež je bil višji med:

- moškimi v primerjavi z ženskami;
- med najmlajšimi, starimi 15–24 let, ter med prebivalci, starimi 25–34 let, v primerjavi s starejšimi starostnimi skupinami;
- med tistimi s srednješolsko izobrazbo v primerjavi s tistimi z osnovnošolsko izobrazbo ali manj in s tistimi z višješolsko izobrazbo ali več;
- med tistimi, ki so bili v procesu izobraževanja, v primerjavi z brezposelnimi, zaposlenimi ali upokojenci (tabela 4-2).

3 10 gramov čistega alkohola je 1 merica alkohola, kar je v 1 dl vina, 2,5 dl piva, 0,3 dl žgane pijače, 5 dl raderja ali 3,3 dl mešane gazirane alkoholne pijače.

Tabela 4-2: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, ki ne pijejo alkohola, in tistih, ki so se v zadnjih 12 mesecih visokotvegano opijali ob eni priložnosti, po spolu, starosti, izobrazbi in po statusu

		Delež [%] med prebivalci					
		ABSTINENTI	Nikoli	Manj kot 1-krat na mesec	Od 1- do 3-krat na mesec	Od 1- do 3-krat na teden	Dnevno ali skoraj vsak dan
SKUPAJ		19,5 %	34,0 %	34,0 %	10,1 %	2,0 %	0,4 %
SPOL	moški	15,8 %	28,4 %	39,0 %	13,3 %	2,9 %	0,7 %
	ženski	23,5 %	39,9 %	28,7 %	6,7 %	1,1 %	0,1 %
STAROST	15–24 let	13,6 %	19,7 %	39,8 %	22,1 %	4,4 %	0,2 %
	25–34 let	17,5 %	27,6 %	40,6 %	11,6 %	2,4 %	0,3 %
	35–44 let	18,8 %	39,6 %	33,2 %	7,3 %	1,0 %	0,2 %
	45–54 let	21,0 %	37,8 %	31,6 %	7,7 %	1,6 %	0,4 %
	55–64 let	25,6 %	41,9 %	25,7 %	4,7 %	1,1 %	1,0 %
IZOBRAZBA	osnovnošolska izobrazba ali manj	34,7 %	26,7 %	25,2 %	9,3 %	3,6 %	0,5 %
	srednješolska izobrazba	19,4 %	31,1 %	35,4 %	11,7 %	2,0 %	0,5 %
	višješolska izobrazba ali več	12,9 %	43,3 %	34,9 %	7,4 %	1,3 %	0,2 %
STATUS	zaposlen, samozaposlen, kmetovalec	17,5 %	36,1 %	35,4 %	9,1 %	1,6 %	0,3 %
	učenec, dijak, študent	13,4 %	19,6 %	42,5 %	20,2 %	4,1 %	0,2 %
	upokojenec	27,7 %	43,6 %	23,5 %	3,4 %	1,1 %	0,7 %
	brezposeln	24,8 %	27,7 %	31,0 %	12,8 %	2,8 %	0,9 %

4.2 NEGATIVNE POSLEDICE PITJA ALKOHOLA

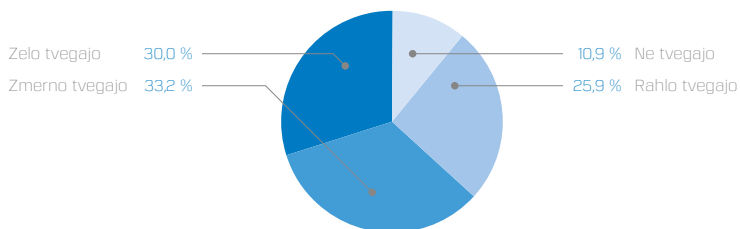
V raziskavi so nas zanimala nekatere negativne posledice pitja alkohola. Anketiranci, ki so v zadnjih 12 mesecih pili alkoholne pijače, so ocenjevali vpliv njihovega pitja alkohola na njihovo družinsko oz. partnersko življenje, odnose s prijatelji, zdravje, delo ali študij in na finančno stanje.

Približno četrtnina (25,9 %) prebivalcev je poročala, da so v zadnjem letu občutili negativne posledice pitja alkohola na vsaj enem izmed zgoraj naštetih področij. Mlajši prebivalci, stari 15–24 let, so v največji meri poročali o finančnih težavah, starejši, stari 25–64 let, pa o težavah z zdravjem. V večji meri so o negativnih posledicah alkohola poročali:

- moški (34,8 %) v primerjavi z ženskami (15,5 %);
- mladi, stari 15–24 let (46,1 %), v primerjavi s starejšimi starostnimi skupinami;
- tisti z osnovnošolsko izobrazbo ali manj (30,7 %) ali s srednješolsko izobrazbo (27,5 %) v primerjavi s tistimi z višješolsko izobrazbo ali več (21,2 %),
- tisti, ki so bili v procesu izobraževanja (45,8 %) in brezposelni (34,8 %), v primerjavi z zaposlenimi (22,1 %) in upokojenci (15,3 %).

Med prebivalci Slovenije, starimi 15–64 let, jih je 30,0 % menilo, da ljudje zelo tvegajo škodljive posledice pitja alkohola, če vsak konec tedna popijejo pet ali več meric⁴ alkohola, okoli desetina (10,9 %) pa jih je menila, da ljudje s takim načinom pitja škodljivih posledic ne tvegajo (slika 4-2).

Slika 4-2: Delež (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, glede na različna mnenja o stopnji tveganja, če oseba vsak konec tedna popije pet ali več meric alkohola

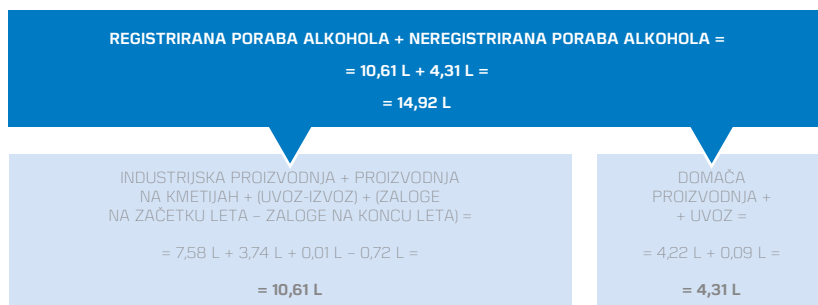
4 10 gramov čistega alkohola je 1 merica alkohola, kar je v 1 dl vina, 2,5 dl piva, 0,3 dl žgane pijače, 5 dl raderlja ali 3,3 dl mešane gazirane alkoholne pijače (Kolšek, 2004).

4.3 OCENA DEJANSKE PORABE ALKOHOLA

Dejanska poraba alkohola na prebivalca Slovenije vključuje registrirano porabo alkohola in tudi porabo alkohola, ki je državna statistika ne registrira (neregistrirana poraba alkohola). Pri računanju registrirane porabe čistega alkohola na prebivalca Slovenije upoštevamo podatke o industrijski proizvodnji alkoholnih pijač (vino, pivo in žgane pijače), o proizvodnji s kmetij, podatke o uvozu in izvozu ter podatke o zalogah alkoholnih pijač. Neregistrirano porabo čistega alkohola na prebivalca pa smo v anketi ocenili na osnovi poročanja anketirancev o uvozu alkoholnih pijač in domači proizvodnji alkohola.

Prebivalci so med vsemi vrstami alkoholnih pijač uvozili največ žganih pijač, pridelali pa so največ vina. Na osnovi poročanja anketirancev o uvozu in domači proizvodnji alkoholnih pijač smo ocenili, da znaša neregistrirana poraba čistega alkohola na prebivalca Slovenije 4,31 litra⁵. Če to prištejemo k podatku o registrirani porabi čistega alkohola na prebivalca Slovenije, starega 15 let in več, lahko ocenimo, da je dejanska poraba čistega alkohola na prebivalca Slovenije, starega 15 let in več, v letu 2011 znašala 14,92 litra (slika 4-3).

Slika 4-3: Ocena (registrirane in neregistrirane) porabe čistega alkohola na odraslega (15 let in več) prebivalca Slovenije v litrih, 2011. Vir: NIJZ, SURS

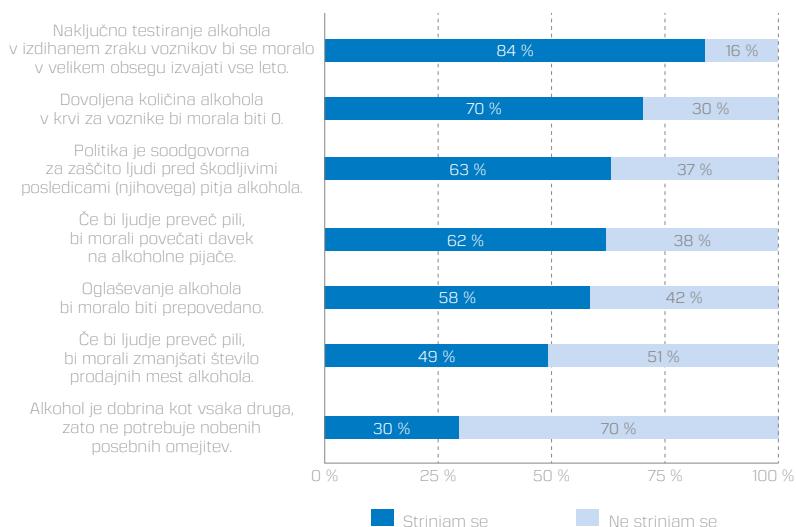

5 V primeru, da so anketiranci o količini alkohola, ki so ga uvozili iz tujine, dobili, kupili ali doma proizvedli za lastno porabo, poročali za celotno gospodinjstvo, je ocena neregistrirane porabe alkohola precejnena. Iz zbranih podatkov ne moremo oceniti obsega morebitne precejnosti te ocene.

4.4 MNENJE O NEKATERIH UKREPIH ALKOHOLNE POLITIKE

Anketa je vsebovala tudi mnenjska vprašanja, s pomočjo katerih so anketiranci izrazili svoje strinjanje oz. nestrinjanje z nekaterimi ukrepi alkoholne politike.

Slika 4-4: Deleži (v %) prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, glede na njihovo strinjanje oz. nestrinjanje s posameznimi ukrepi alkoholne politike

Prebivalci Slovenije, stari 15–64 let, so se v največjem deležu strinjali z ukrepi, ki se nanašajo na vožnjo pod vplivom alkohola. Med prebivalci se jih je 62 % strinjalo tudi s povečanjem davka na alkoholne pijače, 58 % pa s prepovedjo oglaševanja alkohola (slika 4-4).

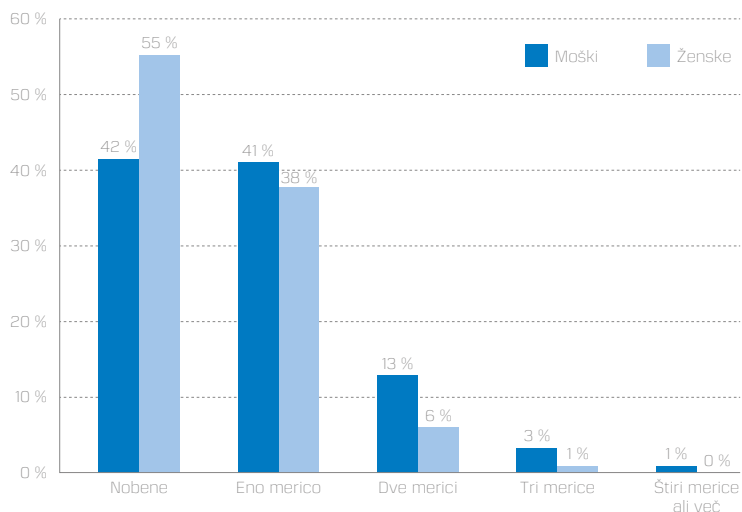
Približno ena tretjina (30 %) prebivalcev je menila, da je alkohol dobrina kot vsaka druga, zato ne potrebuje nobenih posebnih omejitev (slika 4-4).

Ženske, upokojenci in zaposleni so v večji meri podprli ukrepe alkoholne politike. Prebivalci, stari 35–64 let, so v večji meri podprli večino ukrepov alkoholne politike v primerjavi s mlajšimi prebivalci, stari 15–34 let.

4.5 VOŽNJA POD VPLIVOM ALKOHOLA

V anketi nas je zanimalo tudi mnenje anketirancev glede vožnje pod vplivom alkohola. Anketirance smo spraševali po njihovem mnenju o tem, koliko alkohola lahko spi-je oseba 2 uri pred začetkom vožnje.

Slika 4-5: Odgovori prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, na vprašanje »Koliko meric⁶ alkoholne pijače menite, da lahko spi-je oseba 2 uri pred vožnjo?«, prikazani v deležih

Med prebivalci jih je 48 % menilo, da oseba 2 uri pred vožnjo ne sme piti alkohola, 52 % prebivalcev Slovenije pa je menila, da oseba 2 uri pred vožnjo lahko pije alkoholne pijače. Med njimi jih je večina (49 %) menila, da oseba 2 uri pred vožnjo lahko popije od ene do dveh meric alkohola.

Ženske so bile v primerjavi z moškimi glede pitja in vožnje bolj stroge. Več kot 17 % moških in 7 % žensk je menilo, da lahko oseba, dve uri preden začne voziti, popije 2 merici alkohola ali več (slika 4-5). Strogost glede vožnje in pitja alkohola je naraščala s starostjo. Okoli 20 % prebivalcev, starih 15–34 let, 13 % prebivalcev, starih 35–54 let, in 6 % prebivalcev, starih 55–64 let, je menilo, da oseba dve uri pred vožnjo lahko popije 2 merici alkohola ali več.

6 10 gramov čistega alkohola je 1 merica alkohola, kar predstavlja 1 dl vina, 2,5 dl piva, 0,3 dl žgane pijače, 5 dl radlerja ali 3,3 dl mešane gazirane alkoholne pijače (Kolšek, 2004).

5 VIRI

- Anderson, P., Baumberg, B. Alcohol in Europe: A public health perspective. London: Institute of Alcohol Studies. 2006.
- Drinking population surveys – guidance document for standardized approach: Final report prepared for the project Standardizing Measurement of Alcohol Related Troubles (SMART). Dostopno 1.7.2013 na http://www.alcsmart.ipin.edu.pl/files/guidance_document.pdf
- European Community Health Indicators Monitoring. Dostopno 1.7.2013 na <http://www.echim.org/>
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Dostopno 1.7.2013 na <http://www.emcdda.europa.eu/themes/key-indicators/gps>
- European Commission. Fostering good health, alcohol. Dostopno 1.7.2013 na http://ec.europa.eu/health/alcohol/indicators/index_en.htm
- European Commission. Fostering good health, illicit drugs. Dostopno 1.7.2013 na http://ec.europa.eu/health/drugs/indicators/index_en.htm.
- European Commission. Fostering good health, tobacco. Dostopno 1.7.2013 na http://ec.europa.eu/health/tobacco/indicators/index_en.htm
- Eurostat. Task Force on Core Social Variables: Final Report. 2007. Dostopno 1.7.2013 na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/>
- Field, A. Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics, Fourth edition. SAGE Publications Inc: pp. 357–478. 2013.
- Kalton, G., Vehovar, V. Vzorčenje v anketah. Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani. 2001.
- Kolšek, M. O pitju alkohola. Priročnik za zdravnike družinske medicine. Ljubljana: CINDI Slovenija. 2004.
- Kovše, K. Poročilo o izračunavanju kazalnikov za prikaz bremena tveganega in škodljivega pitja alkohola v Sloveniji. 2011.
- Newcombe, R. G. Two-sided confidence intervals for the single proportion: comparison of seven methods. *Statistics in Medicine* 17 (8): 857–872. 1998.
- Statistični urad Republike Slovenije. Navodila za označevanje stopnje natančnosti statističnih ocen v publikacijah Statističnega urada Republike Slovenije. Sektor za splošno metodologijo in standarde, Oddelek za vzorčenje in anketno metodologijo. Ljubljana. 2007.
- World Health Organization. Estimation levels and patterns of alcohol consumption from national surveys. V: *International guide for monitoring alcohol consumption and related harm*. Geneva, WHO, Department of Mental Health and Substances Dependence, pp. 37–63. 2000.
- Zaletel - Kragelj, L., Fras, Z., Maučec Zakotnik, J. in drugi. Tvegana vedenja, povezana z zdravjem, in nekatera zdravstvena stanja pri odraslih prebivalcih Slovenije. Rezultati raziskave Dejavniki tveganja za nenalezljive bolezni pri odraslih prebivalcih Slovenije. 2004.

ISBN 978-961-6911-31-3

9 789616 911313 >